

УДК 330.341.1

DOI: 10.31732/2663-2209-2025-79-107-113

Дата надходження: 26.05.2025

Дата прийняття до друку: 30.07.2025

Дата публікації: 30.09.2025



Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

ОЦІНКА ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ВІДНОВЛЕННЯ

Віта Андрєєва¹, Маргарита Корнєва²

¹Канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки та фінансів, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: AndrieievaVA@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6357-3063>

²Здобувачка вищої освіти ступеня магістр, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» кафедри економіки та фінансів, м. Київ, Україна, e-mail: KornievaML@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0230-7984>

ASSESSMENT OF THE PRODUCTION POTENTIAL OF AN ENTERPRISE IN A RECOVERING ECONOMY

Vita Andrieieva¹, Marharyta Kornieva²

¹Ph.D. in Economics, Associate Professor Associate Professor of Economics and Finances Department, «KROK» University, Kyiv, Ukraine, e-mail: AndrieievaVA@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6357-3063>

²Master's student, «KROK» University, Kyiv, Ukraine, e-mail: KornievaML@krok.edu.ua ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0230-7984>

Анотація. У статті наведено результати аналізу господарської діяльності підприємства в сучасних умовах на прикладі АТ «Укрпошта». Наведено найбільш поширені визначення поняття «виробничий потенціал» на основі вивчення наукової літератури. Проведено пошуки визначення поняття «економіка відновлення» в іноземних та українських економічних словниках. У зв'язку з цим встановлено актуальність дослідження та визначення напрямів удосконалення управління виробничим потенціалом в Україні в умовах економіки відновлення. Відображено погляд українських вчених, щодо напрямків повоєнного відновлення економіки України. У статті проаналізовано показники роботи підприємства впродовж 2021 – 2024 років, що дає змогу розглянути період, як до повномасштабного вторгнення, так і після. Значна увага приділена аналізу питання складу та структури виробничого потенціалу підприємства. Розглянуто питання про швидкість відновлення підприємств після значних пошкоджень, та доведено, що ці терміни залежать від виду та розміру підприємства, адже великі компанії розподіляють свої ризики, працюючи в декількох місцях, мають більшу кількість працівників, що займаються процесами відбудови.

Проаналізовано фінансово-господарську діяльність АТ «Укрпошта» за 2021-2024 роки. Використовуючи метод порівняльного аналізу виявлено, що показники виробничого потенціалу лишилися майже незмінними впродовж чотирьох років. Поступове зростання коефіцієнту зносу до 49 %, говорить про необхідність оновлення майже половини основних фондів. Поступове зниження мають показники фондовіддачі та матеріаловіддачі. Показник рентабельності основних засобів лишився від'ємним в 2022-2024 роках, основною причиною слугують знос та застарілість основних засобів. Отримані результати говорять про необхідність постійного аналізу виробничого потенціалу підприємства, та розробки методів їх покращення.

Оцінка та ефективне використання виробничого потенціалу є досить важливою в періоди економічного відновлення, коли підприємства намагаються подолати наслідки криз, адаптуватися до нових умов та відновити свою діяльність. У контексті значних потрясінь, таких як збройні конфлікти, оцінка та відновлення виробничого потенціалу набуває ще більшої актуальності, оскільки є критично важливим для забезпечення економічного зростання та стабільності.

Ключові слова: виробничий потенціал, оцінка, складові виробничого потенціалу, підприємство, економіка відновлення.

Формул: 0; **рис.:** 1; **табл.:** 2; **бібл.:** 12

Abstract. The publication presents the results of the analysis of economic activity of enterprise in modern conditions on the example of JSC “Ukrposhta”. The most common definitions of the concept of “production potential” based on the study of scientific literature are presented. The publication searches for a definition of the concept of

“recovery economy” in foreign and Ukrainian economic dictionaries. In this regard, the relevance of research and identification of directions for improving the management of production potential in Ukraine in the context of the recovery economy is determined. The publication reflects the views of Ukrainian scientists on the directions of post-war economic recovery in Ukraine. The publication analyzes the indicators of the enterprise's performance during 2021-2024, which makes it possible to consider the period both before and after the full-scale aggression. Considerable attention is paid to the analysis of the composition and structure of the production potential of the enterprise. The authors consider the speed of recovery of enterprises after significant damage and prove that these terms depend on the type and size of the enterprise, since large companies distribute their risks by operating in several locations and have a larger number of employees involved in the recovery process.

The financial and economic activities of JSC “Ukrposhta” for 2021-2024 are analyzed. Using the method of comparative analysis, it is found that the indicators of production potential have remained almost unchanged for four years. The gradual increase in the depreciation rate to 49% indicates the need to renew almost half of the fixed assets. The indicators of capital productivity and material efficiency are gradually decreasing. The return on fixed assets remained negative in 2022-2024, mainly due to depreciation and obsolescence of fixed assets. The results indicate the need to continuously analyze the production potential of the enterprise and develop methods to improve it.

Assessment and efficient use of productive capacity is very important in periods of economic recovery, when enterprises are trying to overcome the effects of crises, adapt to new conditions and resume their operations. In the context of significant shocks, such as armed conflicts, the assessment and restoration of productive capacity becomes even more important, as it is critical to ensuring economic growth and stability.

Keywords: production potential, assessment, components of production potential, enterprise, recovering economy.

Formulas: 0; fig.: 1; tab.: 2; bibl.: 12

Постановка проблеми.

Виробничий потенціал є складовою економічного потенціалу. Здатність підприємств виробляти товари та послуги визначає рівень їхньої конкурентоздатності, можливості для зростання та внесок у національний добробут. Повномасштабне вторгнення негативно вплинуло на розвиток підприємств України, а багатьох поставило під загрозу руйнувань, банкрутств та ліквідації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виробничий потенціал підприємства у своїх працях досліджували серед вітчизняних науковців: О.І. Анчишкін, один з перших, хто розкрив виробничий потенціал як економічну категорію, а також І. Рєпіна, О. Федонін, О. Олексюк (2004), О. Добикіна, В.Рижиков, С.Касьянюк, М.Кокотько, Т.Костенко, А.Герасимов (2007), І. Должанський, серед іноземних науковців відомими є Р.Солоу та Дж. Кейнс.

Не зважаючи на те, що сучасна економічна теорія сягає кількох століть, науковці завжди мають підґрунтя для нових досліджень.

Формулювання мети та методів дослідження. На сьогоднішній день не існує єдиного визначення поняття «виробничий потенціал». Науковці все ще

пропонують нові визначення цього поняття. В статті розглянемо декілька загальноновживаних визначень.

Вивчаючи академічний тлумачний словник української мови, оксфордські та кембриджські словники, не було знайдено визначення поняття «економіка відновлення», хоча в численних наукових працях це поняття активно використовується.

Економічне відновлення – це стадія бізнес-циклу після рецесії, яка характеризується тривалим періодом покращення ділової активності. Зазвичай, під час економічного відновлення, валовий внутрішній продукт (ВВП) зростає, доходи зростають, а рівень безробіття знижується, оскільки економіка відновлюється. Під час економічного відновлення економіка проходить процес адаптації та пристосування до нових умов, включаючи фактори, які спочатку спровокували рецесію, та нову політику та правила, що впроваджуються урядами та центральними банками у відповідь на рецесію (Investopedia, 2025).

Відновлення – це загалом всі процеси, які мають на меті усунути наслідки російських атак на Україну, забезпечити нормальне функціонування держави і стати основою розвитку. Нині важливо реально оцінити ситуацію і

зробити все можливе, щоб Україна могла функціонувати у воєнний час. Українська економіка має функціонувати, забезпечувати громадян і військових. Армії важливо мати тил, процеси у якому працюють злагоджено і можуть оперативно закривати потреби фронту (Підлуська І., 2024).

Науковцями обговорюються підходи для повоєнного відновлення економіки країни. Тому в статті наведені різні погляди на вирішення цього питання.

Метою цієї статті є аналіз виробничого потенціалу підприємства в умовах економіки відновлення на прикладі АТ «Укрпошта», висвітлення основних напрямків повоєнного відновлення економіки України.

Для проведення досліджень було застосовано методи теоретичного узагальнення, абстрактно-логічний, аналізу та синтезу, порівняння та метод системного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо визначення поняття «виробничий потенціал». Виробничий потенціал як синонім виробничої потужності – тобто під виробничим потенціалом розуміється максимально можливий річний, добовий випуск продукції (Добикіна, О., Рижиков, В., Касьянюк, С., Кокотько, М., Костенко, Т., & Герасимов, А., 2007). Виробничий потенціал — наявні та приховані можливості підприємства щодо залучення та використання факторів виробництва для випуску максимально можливого обсягу продукції (послуг). Його слід також трактувати як сукупність функціонуючих ресурсів, які здатні виробляти певний обсяг продукції. Тому виробничий потенціал є поліструктурною системою. До його складу входять: потенціал землі та природно-кліматичні умови; потенціал основних фондів; потенціал оборотних фондів; потенціал нематеріальних активів; потенціал технологічного персоналу (Федонін, О., Рєпіна, І., & Олексюк, О., 2004). Ще одне визначення виробничого потенціалу підприємства як багаторівневої системної характеристики підприємства,

яка відображає реальні та потенційні можливості цієї системи з отримання максимального виробничого результату в ході оптимального використання ресурсів для досягнення поточних і стратегічних цілей та здійснення ефективної клієнтоорієнтованої діяльності в динамічному конкурентному середовищі (Забродська Г., Забродська Л., Ткачова С., Резник М., 2020).

Виробничий потенціал підприємства – це потенційна спроможність виготовляти продукцію такого асортименту, переліку та якості, які будуть задовольняти ключовим параметрам попиту на ринку.

Головна мета виробничого підприємства у наш час – це ведення максимально прибуткової діяльності для забезпечення стабільного розвитку, що неможливо без застосування ефективного управління потенціалом. Пошуки резервів для збільшення прибутковості підприємства та його розвитку, для забезпечення ефективної діяльності, є основною задачею діяльності керівництва. Для вдосконалення використання виробничого потенціалу підприємства необхідно проаналізувати, оцінити, і в підсумку – вдосконалити кожен з його складових: фінансову, матеріальну, техніко-технологічну, трудову та інформаційну. Першочерговим етапом в покращенні досліджуваного показника є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, що забезпечило б максимальну рентабельність власного капіталу за мінімальних фінансових ризиків, аналіз собівартості продукції та її складових, аналіз попиту на продукцію з метою розширення ринку та усунення непопулярних товарів, а також дослідження дебіторської заборгованості з метою зменшення її розміру (Олійник, Т., & Косенко, А., 2020).

Формування рівня ефективності виробничого потенціалу підприємства здійснюється за рахунок критеріїв ефективності його складових, які в свою чергу, оцінюються через систему показників ефективності їх використання. Ефективність використання фондової

складової виробничого потенціалу оцінюється через показники фондовіддачі, коефіцієнта оновлення, коефіцієнта придатності основних фондів, коефіцієнта використання потужностей, рентабельністю основних фондів – для основних фондів підприємства; показником оборотності запасів, коефіцієнтом матеріаловіддачі, рентабельністю оборотних фондів – відповідно для оборотних фондів підприємства. Кадрова складова оцінюється через показники фондоозброєності персоналу або окремих категорій працівників підприємства, сталості персоналу, зарплатовіддачі, коефіцієнт підвищення кваліфікації працівників, темпи зміни продуктивності

праці, темп зростання рівня заробітної плати в порівнянні з темпом зміни продуктивності праці. Ефективність фінансової складової виробничого потенціалу характеризується рядом коефіцієнтів: автономії, фінансового левериджу, капіталізації прибутку, фінансовим забезпеченням запасів та рентабельністю активів підприємства. Управлінська складова буде ефективною при досягненні оптимальних значень показників оборотності залишків готової продукції, рентабельності витрат на управління, темпів оновлення технології (Григор'єва О., 2011).

На основі фінансової звітності підприємства розрахуємо показники виробничого потенціалу.

Таблиця 1

Показники виробничого потенціалу АТ «Укрпошта» за 2021-2024 роки

Назва показника	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Показники використання основних засобів				
Коефіцієнт зносу основних фондів, %	38	43	46	49
Коефіцієнт придатності, %	62	57	54	51
Фондовіддача	1,93	1,58	1,6	1,62
Фондомісткість	0,51	0,63	0,62	0,62
Фондоозброєність, тис. грн/особу	93	121	206	252
Рентабельність основних засобів, %	3	-18	-11	-5
Показники ефективності використання оборотних коштів				
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, разів	1,78	1,83	2,01	2,02
Матеріаловіддача	17,3	10,95	10,3	11,1
Матеріаломісткість	0,05	0,09	0,09	0,09
Показники ефективності використання персоналу підприємства				
Продуктивність праці, тис. грн./особу	180,9	193,2	333,2	408,9
Зарплатовіддача	1,8	1,88	1,93	2,03

Джерело: Дані сформовані на основі фінансової звітності АТ «Укрпошта» (2021-2024)

Зростання коефіцієнта оборотності оборотних коштів з 1,78 до 2,02 є позитивним сигналом і свідчить про покращення ефективності використання

оборотних активів підприємства за період з 2021 по 2024 рік. З 2021 року показники фондовіддачі та матеріаловіддачі зменшилися з 1,93 до 1,62 та з 17,3 до 11,1

відповідно. Продуктивність праці зросла за рахунок зменшення чисельності працівників, а показник зарплатовіддачі лишався майже незмінним.

На Рисунку 1 можемо розглянути динаміку зносу та рентабельності основних засобів АТ «Укрпошта» в 2021-2024 роках.

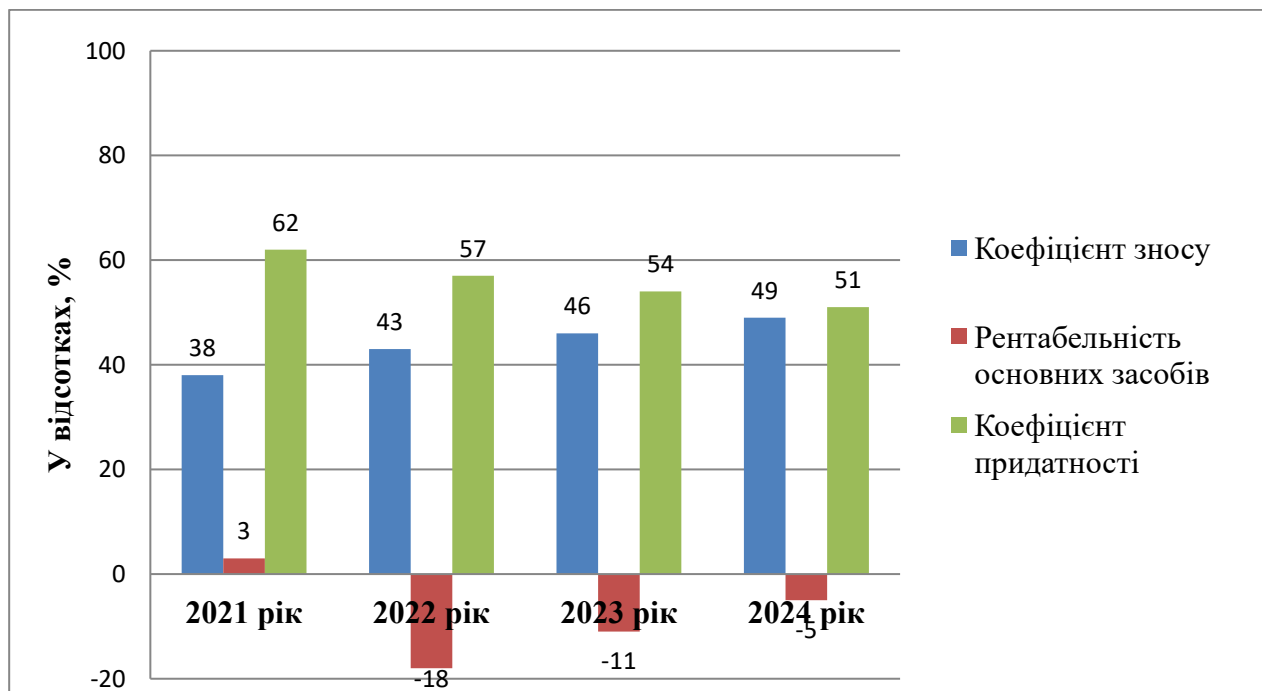


Рис. 1. Показники використання основних засобів

Джерело: Дані сформовані на основі фінансової звітності АТ «Укрпошта» (2021-2024).

Розрахуємо показники фінансового стану підприємства.

Таблиця 2

Показники фінансової стійкості АТ «Укрпошта» за 2021-2024 роки

Показники	Роки			
	2021	2022	2023	2024
Коефіцієнт автономії	0,25	0,15	0,05	0,02
Коефіцієнт заборгованості	0,75	0,85	0,95	0,98
Коефіцієнт фінансового левиреджу	3,02	5,63	17,4	53,9

Джерело: Дані сформовані на основі фінансової звітності АТ «Укрпошта» (2021-2024)

Коефіцієнт заборгованості в 2024 році становить – 0,98, це означає, що 98% активів підприємства фінансується за рахунок боргів, і лише 2% – за рахунок

власного капіталу. Це вказує на дуже високий рівень фінансової залежності та значні фінансові ризики. Коефіцієнт автономії показує яка частка активів

підприємства фінансується за рахунок власного капіталу. Він є оберненим до коефіцієнта заборгованості. Коефіцієнт фінансового левериджу показує поступове значне зростання. Підприємство все більше фінансує свої активи за рахунок залучених коштів, а частка власного капіталу у фінансуванні стає дедалі меншою.

У своїй роботі В. Яковлев та О. Другова (2021) запропонували підхід до комплексної оцінки рівня виробничого потенціалу, як можливість використання програмного забезпечення для багатовимірної статистичного аналізу, серед якого – програмний пакет STATISTICA.

Розглянуто досвід американських компаній, де проводились дослідження (Venkateswaran, Simon-Agolory, Watkins, 2014) термінів відновлення роботи підприємств, після руйнацій, завданих природними катаклізмами. Доведено, що великі компанії мають більше шансів на відновлення, бо:

- розподіляють свої ризики, працюючи в декількох місцях;
- з більшою ймовірністю розташовуються в нових, більш стійких до стихійних лих приміщеннях;
- мають більше персоналу та спеціалістів, які займаються процесом відновлення після катастроф;
- мають більше шансів дозволити собі страхування від ризиків та перерв у роботі;
- мають фінансовий та політичний вплив для першочергової відбудови своїх об'єктів.

Хоча великий бізнес, безсумнівно, має багато переваг, можна стверджувати, що добре керовані малі підприємства мають перевагу гнучкості, що дозволяє їм швидко скористатися перевагами можливостей відновлення після стихійного лиха.

Статистика відновлення після катастроф. Наприклад, в останні роки, хоча понад 30% всіх американських підприємств щорічно страждають від катастроф, до 25% малих підприємств, зокрема, зазнають краху після великих катастроф.

Ю. Кіндзерський (2022) вказує, що успішний досвід повоєнного відновлення має відбуватися на основі мобілізаційної моделі розвитку з підвищенням координуючої і підприємницької ролі і частки держави в економічних процесах, чітким і всеосяжним плануванням і проектуванням збалансованого економічного, соціального і просторового розвитку, а не подальшої дерегуляції в умовах зруйнованих ринків, яка в Україні ще до війни призвела до слабкості та відсталості в економічному та воєнному плані. Повоєнне відновлення, як вже зазначалось, не повинно розглядатися лише як повернення економіки на довоєнний рівень, воно має бути спрямоване на його структурну трансформацію, реіндустріалізацію і кардинальне підвищення продуктивності. Тому політика повоєнного відновлення повинна мати інший зміст, будуватись на основі використання структурних та фундаментальних факторів розвитку. Це означає як виділення і державну підтримку секторальних пріоритетів розвитку, що стануть драйверами зростання, так і розбудову освіти, інфраструктури, розгортання НДДКР для отримання власних інноваційних продуктів і технологій цивільного і оборонного призначення. Паралельно мають розвиватись вітчизняна наука і генерувати власні розробки, впровадження яких буде необхідне після завершення наздоганяючого етапу і вичерпання потенціалу зростання за рахунок технологічних запозичень.

Хмарська І.А., Кучерява К.Я., Клімова І.О. (2022) зазначають, що післявоєнне відновлення являє собою складний, багатовекторний процес, який має на меті запуск економіки України, зокрема окремих галузей, що втратили свою активність або ж можливості для реалізації діяльності в результаті розгортання повномасштабної війни на теренах нашої держави. Пріоритетним завданням для української влади та бізнесу залишається скооперована співпраця у напрямку формування оптимальної стратегії і тактики післявоєнного відновлення економічної системи.

Висновки. Аналіз використання виробничого потенціалу підприємства має теоретичне й практичне значення. Наведена інформація, отримана в результаті аналізу використання виробничого потенціалу підприємства, становить інтерес для власників та адміністрації, а також потенційних інвесторів. На основі цієї

інформації керівництво підприємства зможе розробити та прийняти раціональні управлінські рішення щодо вдосконалення використання виробничого потенціалу, мінімізації негативних факторів і реалізації усіх можливих резервів нарощування такого потенціалу.

Література:

1. Anuradha Venkateswaran; Katrina Simon-Agolory; Kera Z. Watkins. (2014). Long term recovery from mega-disasters: regional and business recovery periods, differential vulnerability, and business continuity. *International Journal of Risk Assessment and Management (IJRAM)*, Vol. 17, No. 4
2. Григор'єва О. В. (2011). Чинники ефективного використання виробничого потенціалу підприємства. *Економічні науки. Вісник хмельницького національного університету* 2011, № 5, т. 2 с.171-174
3. Добикіна, О. К., Рижиков, В. С., Касьянюк, С. В., Кокотько, М. Є., Костенко, Т. Д., & Герасимов, А. А. (2007). Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник. К.: *Центр учбової літератури*, 101.
4. Забродська Г.І., Забродська Л.Д., Ткачова С.С., Рєзник М.О. (2020). Виробничий потенціал підприємства: концептуальні підходи до визначення дефініції. [Production potential of a company: conceptu alapproaches to its definition]. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. Вип. 2(32). С. 58-72.
5. Investopedia (online resource). (2025). Economic Recovery: Definition, Process, Signs, and Indicators. Доступ через: <https://surli.cc/mrmkrr>
6. Kindzerskyi, Yu. (2022). Povojenne vidnovlennja promyslovosti Ukrainy: vyklyky ta osoblyvosti polityky [Postwar recovery of Ukrainian industry: challenges and policy features]. *Ekonomichnyj analiz – Economic analysis*, vol. 32(2), pp. 101–117. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.02.10>. (in Ukrainian)
7. Олійник, Т. І., & Косенко, А. О. (2020). Управління виробничим потенціалом підприємства. *Ефективна економіка*, (11).
8. Підлуська І. (2024). Що таке відновлення і коли його необхідно розпочинати? Доступ через: <https://www.irf.ua/vidnovlennia-pidluska/>
9. Річні фінансові звіти АТ «Укрпошта» за 2021-2024 року. Доступ через: <https://www.ukrposhta.ua/ua/richni-zvity>
10. Федонін, О. С., Рєпіна, І. М., & Олексюк, О. І. (2004). Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. К.: *КНЕУ*, 316, 8.
11. Хмарська І.А., Кучерява К.Я., Клімова І.О. (2022). Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО* № 42. Доступ через: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>
12. Yakovlev, V., & Druhova, O. (2021). ANALYSIS OF MANAGEMENT OF PRODUCTION POTENTIAL OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES OF KHARKIV REGION. *Three Seas Economic Journal*, 2(3), 124-129. Доступ через: <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2021-3-16>